

การแปรรูปผลิตผลการเกษตรมะม่วงดอง-มะม่วงแช่อิ่ม

องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง จังหวัดชัยภูมิ

ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลมีนโยบายจัดงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายสำรองสำหรับกระตุ้นเศรษฐกิจตำบลละ 1,000,000 บาท เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน

ประกอบกับในช่วงเวลาเดียวกันนั้น คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโพหนองมีความต้องการจัดทำโครงการ "ศูนย์ธุรกิจชุมชนตำบลโพหนอง" เพื่อเป็นศูนย์รวมธุรกิจขั้นพื้นฐานในการสร้างและทำธุรกิจร่วมกันของชุมชน โดยทำการประชาคมตำบลเพื่อค้นหาความต้องการของประชาชน ซึ่งปัญหาหนึ่งที่ประชาชนในตำบลโพหนองประสบ คือ ประชาชนกว่า 1,500 ครัวเรือนประกอบอาชีพเสริมด้วยการปลูกมะม่วงแก้ว เฉลี่ยครอบครัวละ 2 ไร่ มีผลผลิตมะม่วงดิบรวมทั้งตำบลประมาณ 800 ตัน/ปี แต่สามารถขายให้แก่พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงที่ได้เพียงกิโลกรัมละ 2-3 บาท ซึ่งเป็นราคาขายที่ต่ำมาก

วิถีใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนองเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีแนวคิดจัดทำกิจกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" เพื่อเป็นการช่วยเหลือแก้ไขราคามะม่วงตกต่ำได้ส่วนหนึ่ง และเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในตำบล

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. อบต.โพหนองเสนอโครงการดำเนินธุรกิจชุมชนในตำบล เพื่อขอของบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากจากรัฐบาลจำนวน 1,000,000 บาท ภายใต้โครงการ "ศูนย์ธุรกิจชุมชนตำบลโพหนอง" ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรม กิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ คือ กิจกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม"
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" จำนวน 12 คน โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา อบต. กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ตัวแทนส่วนราชการ เกษตรตำบล พัฒนาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ และตัวแทนชาวบ้าน
3. การรับสมาชิกเข้าลงทุนในโครงการศูนย์ธุรกิจชุมชนตำบลโพหนอง มีสมาชิกทั้งหมด 2,300 คน ราคาหุ้นละ 10 บาท ซึ่งสมาชิก 1 คนสามารถซื้อหุ้นได้ไม่เกิน 10 หุ้น เมื่อรวมเงินลงทุนจากการระดมหุ้นแล้วเป็นเงิน 230,000 บาท ซึ่งเงินส่วนนี้นำมาสมทบกับเงินกระตุ้นเศรษฐกิจรวมทั้งสิ้น 1,230,000 บาท และสนับสนุนกิจกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" จำนวน 260,000 บาท สำหรับดำเนินงานด้านการจัดสถานที่และจัดซื้ออุปกรณ์ ดังนี้
 - 3.1 สร้างอาคาร จำนวน 1 หลัง เป็นเงิน 180,000 บาท
 - 3.2 จัดซื้อวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์และค่าแรงงาน เป็นเงิน 80,000 บาท
4. คณะกรรมการแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" จ้างคนงานสำหรับจัดเก็บและคัดเลื้อมะม่วงจากสวนของชาวบ้านแต่ละราย สามารถรับซื้อมะม่วงจากประชาชนได้ครั้งละ 4 ตัน (1 รอบการผลิต) กิโลกรัมละ 3 บาท ซึ่งเฉลี่ยรวมค่าแรงงานและค่าขนส่งแล้วทำให้การซื้อมะม่วง 1 กิโลกรัม เสียค่าใช้จ่ายกิโลกรัมละ 5 บาท
5. กลุ่มกิจกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" กำหนดแบ่งผลกำไร ดังนี้
 - 5.1 เงินปันผลให้แก่สมาชิกร้อยละ 50
 - 5.2 ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนร้อยละ 10
 - 5.3 ค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการดำเนินการร้อยละ 30
 - 5.4 คืนทุนให้กลุ่มร้อยละ 10

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: เมืองชัยภูมิ

จังหวัด: ชัยภูมิ

ประชากร: 8,659 คน

พื้นที่: 31 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

6. การกำหนดราคาและการจำหน่ายสินค้า
 - 6.1 มะม่วง 1 ลูกๆละ 4 ชีด ราคา 20 บาท หรือมะม่วง 1 กิโลกรัม ราคา 40 บาท โดยข้างถุงมีข้อความว่า "มะม่วงดอง" ศูนย์ส่งเสริมอาชีพตำบลโพธิ์ทอง และ "มะม่วงแช่อิ่ม" ศูนย์ส่งเสริมอาชีพตำบลโพธิ์ทอง
 - 6.2 จัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคที่สั่งซื้อโดยตรง ตามที่ตลาดต้องการและส่งให้กับตัวแทนกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมขายตรง โดยเฉลี่ยจำหน่ายได้วันละ 50-100 กิโลกรัม
7. การดำเนินการผลิตและจัดจำหน่าย คณะกรรมการกลุ่มแปรรูปฯ ทำการจัดสรรสมาชิกในกลุ่มแม่บ้าน สำหรับทำการผลิตในแต่ละวันเนื่องจากการผลิตจะขึ้นอยู่กับปริมาณการสั่งซื้อและจำนวนสินค้าคงคลังและสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยจะหมุนเวียนกันตามความเหมาะสม

การระดมทรัพยากร

เงินสนับสนุนโครงการ เงินสนับสนุนจากงบกระตุ้นเศรษฐกิจตำบลละ 1,000,000 บาท และจากการระดมทุนโดยการขายหุ้นเป็นเงินทั้งหมด 230,000 บาท รวมทั้งสิ้น 1,230,000 บาท สำหรับโครงการศูนย์เศรษฐกิจชุมชนตำบลโพธิ์ทอง โดยแบ่งเป็น 4 กิจกรรม สำหรับกิจกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร "มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม" ได้เงินสนับสนุนจำนวน 260,000 บาท โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. ก่อสร้างอาคาร เป็นเงิน 180,000 บาท
2. จัดซื้อวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ในการดองมะม่วงและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ(ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง) เป็นเงิน 80,000 บาท

อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. อาคารแปรรูปมะม่วง จำนวน 1 หลัง
2. มะม่วงดิบ (ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน) 4 ตัน
3. ถังพลาสติกบรรจุมะม่วงดอง ขนาด 200 ลิตร 50 ใบ
4. น้ำตาลทรายขาว 1,800 กิโลกรัม
5. หัวเชื้อสำหรับดองมะม่วง 50 กล้อง
6. ถังพลาสติกบรรจุมะม่วงดองขนาด 4 กรัม 50 โหล
7. มีดปอกมะม่วง 20 เล่ม
8. เกลือปั่น 500 กิโลกรัม
9. ตูเย็นแช่มะม่วง 1 ใบ
10. ถังน้ำแข็ง 2 ใบ

บุคลากร

1. เจ้าหน้าที่ อบต.โพธิ์ทอง จำนวน 5 คน
2. คณะกรรมการกลุ่มแปรรูปผลผลิตผลการเกษตร 12 คน
3. กลุ่มแปรรูปมะม่วง 18 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
28 มกราคม – 8 กุมภาพันธ์ 2545	ช่วงที่ 1 ระดมความคิดเห็นเสนอโครงการของงบประมาณ -จัดประชุมประชาคมหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและเสนอความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน -ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำโครงการศูนย์เศรษฐกิจชุมชน	-อบต.โพธิ์ทอง
10 กุมภาพันธ์ 2545	-ประชุมเตรียมข้อมูลก่อนเวทีประชาคมตำบล	-คณะผู้บริหาร อบต./ปลัด อบต.โพธิ์ทอง

หน้า 3

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กุมภาพันธ์ 2546	-ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานประจำปี	คณะกรรมการบริหาร โครงการ ประกอบด้วย กำนันตำบลโพธิ์ทอง/ นายก อบต.โพธิ์ทอง/ ประธานสภาฯ/ปลัด อบต.โพธิ์ทอง/ เลขานุการสภาฯ/ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน/ สมาชิกสภา อบต.โพธิ์ ทองทุกคน รวม 33 คน

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/เกษตร
และสหกรณ์จังหวัด/ปศุสัตว์จังหวัด/
อุตสาหกรรมจังหวัด/พัฒนาการ-
อำเภอ/เกษตรอำเภอ
-ประชาชนในตำบล

-- บทบาทความร่วมมือ --

-ร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาโครงการและที่ปรึกษา รวมทั้งเป็น
วิทยากรฝึกอบรมให้กลุ่มกิจกรรมแปรรูปมะม่วง
-ร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อเสนอความต้องการ/ขายมะม่วง
แก้ผลผลิตที่ผลิตจากสวน/สมัครสมาชิกเข้ามาลงทุน

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนกว่า 1,500 ครัวเรือน ปลูกมะม่วงแก้วได้ผลผลิตโดยรวมเฉลี่ยแล้วประมาณ 800 ตัน/ปี
มะม่วงดิบประสบปัญหาโรคตาสามารถขายได้เพียงกิโลกรัมละ 2 บาท
2. รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่มาจากการทำไร่ ทำนา ทำให้รายได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตตามฤดูกาล
และไม่มีการทำอาชีพที่ทำให้ก่อให้เกิดรายได้มากขึ้น นอกจากการขายมะม่วงดิบ

หลังการดำเนินการ

1. กลุ่มกิจกรรมแปรรูปมะม่วงรับซื้อมะม่วงแก้วจากสวนของชาวบ้านปีละประมาณ 4-5 ตัน ในราคา
กิโลกรัมละ 3 บาท
2. กลุ่มแม่บ้านจำนวน 18 คน มีอาชีพเสริมโดยทำงานวันละ 2-3 ชั่วโมงได้รับค่าแรงงานในการแปรรูป
มะม่วงแต่ละประเภทจากผลกำไรในการผลิตแต่ละครั้ง ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วได้รายได้/เดือน
ประมาณ 500-600 บาท และในกรณีที่ต้องจำหน่ายยังสถานที่ต่างๆ ตามที่คณะกรรมการแปรรูป
ได้กำหนดไว้สมาชิกผู้นั้นจะได้รับเบี่ยเลี้ยงจากการขายสินค้าวันละ 100 บาท ซึ่งในการจำหน่าย
สินค้าแต่ละครั้งคณะกรรมการแปรรูปจะให้สมาชิกแต่ละคนได้หมุนเวียนกันตามความเหมาะสม
3. จากการดำเนินการที่ผ่านมาในปี 2545 กลุ่มแปรรูปผลิตผลการเกษตร “มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม”
สามารถทำกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 30,000-40,000 บาท และใช้เงินส่วนนี้เป็นเงินทุน
สำรองสำหรับการลงทุนซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบในปีถัดไป คณะกรรมการกลุ่มแปรรูปผลิตผล
การเกษตรคาดว่าจะสามารถทำกำไรและแบ่งเงินปันผลได้ในปี 2547

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ตลาดรองรับผลผลิตมีจำนวนน้อย เนื่องจากผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จัก	1. ทำการขยายตลาดโดยการขายตรงและออกร้านค้า เพื่อแสดงผลิตภัณฑ์ในงานเทศกาลต่าง ๆ
2. บรรจุภัณฑ์ไม่สวยงามทำให้ไม่เป็นที่สนใจของลูกค้า	2. กลุ่มแปรรูปมะม่วงได้ส่งตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบรรจุภัณฑ์
3. เงินงบประมาณที่ อบต.โพนทองจัดสรรให้ไม่เพียงพอ เนื่องจากระยะหลังมีความต้องการของตลาดสูง แต่ไม่สามารถผลิตได้ทัน	3. ทาง อบต.โพนทองเพิ่มเงินสนับสนุนให้และขายหุ้นให้แก่สมาชิกเพิ่มเพื่อเป็นการระดมทุน
4. ตู้เย็นสำหรับเก็บมะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่มมีเพียง 1 ตู้ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเก็บรักษา	4. จัดซื้อตู้เย็นเพิ่มอีก 1 ตู้ ราคา 10,000 บาท
5. ไม่มีรถยนต์สำหรับบรรทุกผลผลิตไปจำหน่ายหรือส่งผลิตภัณฑ์	5. อบต.โพนทองให้ใช้รถยนต์ของ อบต. โดยเบิกค่าน้ำมันจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของ อบต.โพนทอง
6. มีปัญหาเรื่องน้ำทิ้งมะม่วงดอง	6. อบต.โพนทองจ้างแรงงานขุดบ่อพักกว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร ลึก 1 เมตร จำนวน 5 บ่อ เพื่อรองรับน้ำเสีย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การสนับสนุนของคณะผู้บริหาร อบต.โพนทอง ในการจัดสร้างศูนย์เศรษฐกิจชุมชนตำบลโพนทอง โดยการให้เงินช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารและช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งความตั้งใจของคณะผู้บริหารครั้งนี้ช่วยให้การดำเนินการในเรื่องนี้ประสบความสำเร็จและตรงกับความต้องการของประชาชน
2. การสร้างความร่วมมือในทุกระดับชั้นที่สำคัญคือ การประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างเจ้าหน้าที่ อบต. โพนทอง คณะกรรมการกลุ่มแปรรูปมะม่วงและประชาชน เพื่อทำให้เกิดกลุ่มอาชีพและสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น
3. การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในตำบลได้เกิดความมั่นใจว่าโครงการนี้มีขึ้น เพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

บทเรียนที่ได้รับ

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้วยตนเองภายในกลุ่มอาชีพ ทำให้ประชาชนมีความภูมิใจว่าเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ซึ่งก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่ม

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

คณะผู้บริหาร อบต. โพนทองร่วมกับกลุ่มแปรรูปมะม่วงดำเนินการขอมาตรฐานสินค้า "อ.ย." จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขและพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามรวมทั้งออกแบบเครื่องหมายการค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

แนวคิดนี้พร้อมที่จะถ่ายทอดไปยัง อบต. ต่างๆ ซึ่งมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยคณะกรรมการบริหารโครงการและคณะที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมแปรรูปผลิตผลการเกษตรมะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล	: นายศานิต กล้าแท้
ตำแหน่ง	: นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
ที่อยู่	: 107 หมู่ที่ 12 ตำบลโพนทอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์	: (044) 811-495, (01) 9552180
ชื่อ-นามสกุล	: นายวัลลภ พิลาสี
ตำแหน่ง	: ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
ที่อยู่	: บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 1 ตำบลโพนทอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์	: (044) 811-495, (09) 6751456
ชื่อ-นามสกุล	: นายแสง นาริรักษ์
ตำแหน่ง	: ประธานกลุ่มแปรรูปผลิตผลการเกษตรมะม่วงดอง - มะม่วงแช่อิ่ม
หน่วยงาน	: กลุ่มแปรรูปผลิตผลการเกษตรมะม่วงดอง - มะม่วงแช่อิ่มตำบลโพนทอง
โทรศัพท์	: (07) 2456509

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์กรบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ที่ 1 ตำบลโพหนอง อำเภอนเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000
ขนาดพื้นที่	31 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น	4,950,670.59 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 4.08% หมวดรายจ่ายงบกลาง 5.81% หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ 6.92% หมวดค่าจ้างชั่วคราว 46.42% หมวดค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย 1.01% หมวดค่าสาธารณูปโภค 2.36% หมวดค่าอุดหนุน 33.39% หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
งบประมาณรายได้ทั้งสิ้น	5,391,081.18 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 65.15% หมวดภาษีอากร 3.77% หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต 0.48% หมวดรายได้จากทรัพย์สิน 1.63% หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด 28.97% หมวดเงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	10 คน ทั้งหมด 3 คน พนักงานท้องถิ่น 7 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	8,537 คน
จำนวนครัวเรือน	2,377 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	10,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลโพหนองเป็นหมู่บ้านที่ราษฎรอพยพมาตั้งบ้านเรือน ในบริเวณที่เนินและประกอบอาชีพหล่อทองคำขาย จึงตั้งชื่อ หมู่บ้านว่า "โพหนอง" ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับเนินเขา ทางตอน เหนือแม่น้ำลำประทาวไหลผ่าน ลักษณะของดินเป็นดินปน ทราย เหมาะสำหรับปลูกไม้ผลยืนต้น เช่น มะม่วง และทิศใต้ เป็นดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี และบางแห่งเป็นดินทราย ประชากร ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตที่สำคัญได้แก่ ข้าว พืชสวน พืชไร่ และรับจ้างทั่วไป